

Biológiailag inspirált mesterséges izmok vizsgálata

Examining biologically inspired artificial muscles

SZIGETVÁRI Gergő BSc hallgató

¹ Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Gépészmérnöki Kar, Polimertechnika Tanszék, 1111, Budapest, Műegyetem rkp. 3 tel: +36202703354 e-mail: szigetvari.gergo@gmail.com

Abstract

In recent times the increasing attention has surrounded the field of soft actuators – so called artificial muscles. Artificial muscles can be used for medical purposes, currently rehabilitational devices (exoskeletons) are being developed [1] but so far, the replacement of human muscles have not been executed in this manner. For this research I have chosen the McKibben artificial muscles because these types of actuators provide a simple but robust structure, which resembles the filament-like structure of skeletal muscles. The artificial muscle consists of an inner – usually elastomeric – tube, a braided polymer sleeve, an endcap and a pressure connection. The working principle is based on that the inner pressure is transformed into an axial force by means of a double-helix braided sleeve [2]. In this study, I performed various measurements to map the basic mechanical properties. During the study, emphasis was put on the theoretical possibility of biocompatibility and the longevity of operation in the human body.

Keywords: Soft robotics, implant, polymer, mechanical testing, biocompatibility

Kivonat

Az utóbbi időkben egyre nagyobb figyelmet kapnak a lágy aktuátorok – ezeket szokás mesterséges izmoknak is nevezni. A mesterséges izmok alkalmazhatók gyógyászati célokra is, jelenleg rehabilitációs eszközökként (exoskeletonként) próbálnak ilyen aktuátorokat használni [1], de az emberi izom ilyen módon történő helyettesítésére még nem volt példa. A kutatáshoz a McKibben-féle mesterséges izmot választottam, mivel az egy egyszerű, mégis robosztus struktúra, amely hasonlít az emberi izom szálak felépítésére. Maga az izom egy belső – általában elasztomer – csőből, egy külső fonatolt erősítő hálóból, valamint egy végelemből és egy nyomáscsatlakozóból áll. A szerkezet működési elve az, hogy egy kettős spirálból fonatolt háló segítségével a belső nyomást alakítja át tengelyirányú erővé [2]. Jelen dolgozatban különböző méréseket végeztem, amelyek során az alapvető mechanikai tulajdonságokat térképeztem fel. A dolgozat során nagy hangsúlyt fektettem a biokompatibilitás és a szervezeten belüli stabil működés elérésére.

Kulcsszavak: lágy robotika, implantátum, polimer, mechanikai vizsgálat, biokompatibilitás

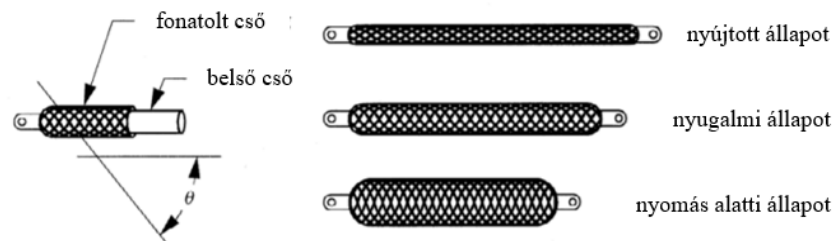
1. BEVEZETÉS

A gyógyászatban mesterséges izmokkal számos ember életminőségén lehetne javítani. Lehetőségessé válna a traumák által okozott, vagy izomsejteket érintő genetikai betegségek miatt kialakult funkciókiesések megszüntetése, valamint az időskori mobilitást hosszabb ideig meg lehetne őrizni, ha az előregedett, gyenge izmokat az elhasználódott ízületekhez hasonlóan – csípő, térd – ki lehetne cserélni műtéti úton.

A harántcsíkolt izom igen kifinomult szerkezet. A sok millió éven át tartó evolúciós fejlődésnek köszönhetően rendkívüli tulajdonságokkal rendelkezik – nagy fajlagos teljesítmény, határfok, alakváltozó képesség, gyors válaszidő – valamint a szervezettel való közvetlen kapcsolat miatt az energiaellátás és átalakítás, valamint az idegi impulzussal történő szabályozás is adott. Egy szervezetbe ültethető mesterséges izomnak a fent említett követelményeken kívül biokompatibilisnak is kell lennie.

2. MCKIBBEN-FÉLE MESTERSÉGES IZMOK

A McKibben-féle mesterséges izmok (1. ábra) egy belső nyomástartóból egy külső fonatolt hálóból és pneumatikus csatlakozó elemekből áll. Az általában elasztomerből készült belső cső növekvő nyomás hatására tágulni kezd, nekifeszül a külső erősítőstruktúrának, ami a sugár irányú tágulást tengely irányú elmozdulássá alakítja [3]. Az erősítőstruktúra általában egy fonatolással készített kettős spirál, melynek legfontosabb paramétere a fonatolási szög (a szálak és a hossz tengely által bezárt szög). Az erősítőstruktúra nem engedi, hogy az elasztomer cső egyenletlenül táguljon a feszültség gyűjtő helyek környékén, így a nyomástartó minden pontjában több száz százalékos nyúlás is elérhető szakadás nélkül.

1. ábra McKibben-féle mesterséges izmok [4]

2.1. A szerkezetet leíró modellek

Korábbi kutatások során komplex modelleket állítottak fel az izmokat jellemző két tényező, a szabad összehúzódás és a blokkolt erő leírására. A szabad összehúzódás során nem terheljük a mesterséges izmot húzóerővel, a hossz csak a belső nyomás hatására változik. A blokkolt erő az, amit az izom kifejt egy adott nyomás mellett úgy, hogy a nyugalmi hosszából nem mozdul el. Megfigyelték, hogy a pneumatikus vagy hidraulikus munkahengerekkel ellentétben a McKibben féle mesterséges izmoknál a kifejtett erő nem a belső hosszától függ, hanem az összehúzódás mértékétől. Az alábbi összefüggés – elhanyagolva a falvastagságot és a belső csövet ideális hengerként kezelve – megadja a McKibben féle mesterséges izom által kifejtett erőt az összehúzódás függvényében (1,2) [2]:

$$F(\varepsilon) = \pi r_0^2 P \cdot [a \cdot \varepsilon^2 - b], \quad (1)$$

ahol:

$$a = \frac{3}{\tan^2 \alpha_0} \quad \text{és} \quad b = \frac{1}{\sin^2 \alpha_0}, \quad (2)$$

P a belső nyomás, r_0 a sugár nyugalmi állapotban, ε az aktuális és kezdeti hossz hányadosaként értelmezett deformáció és α_0 a fonatolási szög a nyugalmi állapotban.

Az egyenlet megoldásával belátható, hogy ha a fonatolási szöget $\alpha_0 = \text{atan}(\sqrt{2}) = 54^\circ 44'$ -nek választjuk, akkor az izom nem fog erőt kifejteni $\varepsilon = 1$ mellett így nem fog megrövidülni. Ha a fonatolási szög kisebb mint $54^\circ 44'$ a szerkezet tengelyirányban rövidülni fog, és sugárirányban tágulni, ha a fonatolási szög ennél a kritikus szögnél nagyobb, a szerkezet tengelyirányban meg fog nyúlni.

Ez az egyszerűsített modell kis nyomások esetén erősen túlbecsüli az összehúzódás mértékét mivel nem veszi figyelembe a szálak közti sűrűlődést. A szálak közti sűrűlődést és falvastagságot figyelembe véve az alábbi modellt kapjuk [2]:

$$F(\varepsilon) = P \cdot \left[\pi r_0^2 \cdot \left((a \cdot \varepsilon^2 - b) - 2h_0 \cdot \frac{2c \cdot \varepsilon^2 - 1}{\varepsilon(1-c \cdot \varepsilon^2)} \right) - \mu_{szálak} \cdot \frac{1}{A_{korrigál}} \cdot A_{kontakt} \right], \quad (3)$$

$$c = \cos^2 \alpha_0; A_{korrigál} = 0,69 \cdot \frac{E^3}{(1-\nu^2)^3 \cdot P^3}; A_{kontakt} = 2\pi r_0 l_0 \cdot \frac{\sin \alpha_0}{\varepsilon \cdot \sqrt{1-c \cdot \varepsilon^2}}, \quad (4)$$

ahol P , r_0 , ε , α_0 , a , b az előző modellben leírtak szerint értendő mennyiségek, h_0 a kezdeti falvastagság, l_0 a kezdeti hossz, E a cső rugalmassági modulusza, ν a cső Poission tényezője, $\mu_{szálak}$ a szálak közti súrlódási tényező.

A (3)-ik egyenletben leírt modell már képes megmagyarázni, hogy a szabad nyúlás során miért függ a összehúzódás a belső nyomástól. Az előző két modell bármilyen kis belső nyomásra a maximális megrövidülést adja eredményül.

2.2. Külső bevonat szerepe:

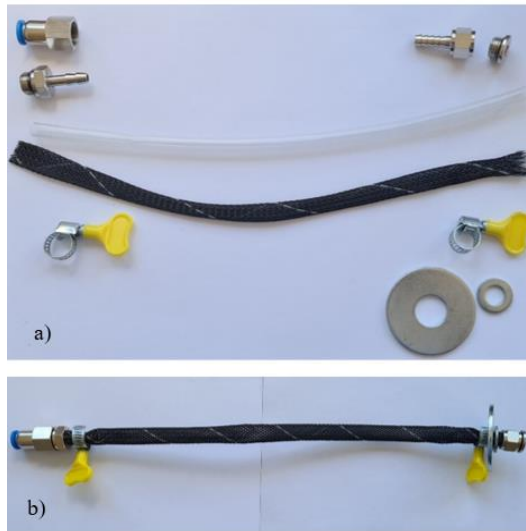
a McKibben-féle mesterséges izmok esetén a biokompatibilis eléréséhez a megfelelő anyagok kiválasztása önmagában nem elég, ugyanis a szervezetbe beültetett implantátumokat az immunrendszer az idegen testként azonosítja, megpróbálja megsemmisíteni, majd, ha nem jár sikerrel, elszigeteli. A reakció intenzitása többek közt függ a morfológiától, porozitástól, alaktól és érdességtől [5]. Az előbb említett okok miatt az implantátumként használandó McKibben-féle mesterséges izmokon lévő erősítőszálak azért problémások, mert a felületükön kialakuló szennyezések képesek meggátolni az egymáshoz képesti elmozdulásukat ezáltal lehetetlenné téve az összehúzódást.

3. ELVÉGZETT KÍSÉRLETEK

A kutatás során az általam elkészített bevonattal ellátott és bevonat nélküli McKibben-féle mesterséges izmok által kifejtett maximális erőt és megnyúlást vizsgáltam. Az erő és elmozdulás mérésére egy Zwick Z020-as szakítógépet (Ulm, Németország) használtam GTM típusú erőmérőcellával (méréshatár 20 kN). A bevonat nélküli cső vizsgálatának célja a mesterséges izmok konstrukciójának tesztelése, valamint a mérési eljárások megismerése volt. Mivel ez a téma viszonylag egyedi, így az eljárásokat és azok végrehajtását nekem kellett megterveznem a rendelkezésre álló gépek és idő függvényében. Ezek a mérések lehetőséget adtak az általam készített konstrukciót összehasonlítani az irodalomkutatás közben megismert eredményekkel. A kísérletek során a belső nyomást sűrített levegős hálózatról 0-tól 6 bar-ig változtattam.

A McKibben-féle mesterséges izmokat kereskedelmi forgalomban kapható elemekből készítettem el. Belső tömlőnek egy 300 mm hosszú ShA 60 keménységű 8 mm-es külső átmérőjű 0,5 mm-es falvastagsággal rendelkező szilikon csövet használtam, az erősítőstruktúra egy 8 mm-es belső átmérőjű fonatolt polietilén kábelvédő volt. Ezen kívül két darab menetes pneumatikus tömlőcsontot, menetes záródugót és gyorscsatlakozót használtam. Az elemeket 5 és 10 mm között állítható AWAB bilinccsel fogtam össze és a szakítógépre való befogás megkönnyítésére két lapos alátétet használtam.

A kísérletekhez több részletben, összesen 14 ilyen szerelvényt hoztam létre, az összeállítás előtti és utáni állapotot a 2. ábra szemlélteti:

2. ábra A pneumatikus mérésekhez használt mesterséges izom az a) ábrán összeállítás előtt b) ábrán összeállítva látható

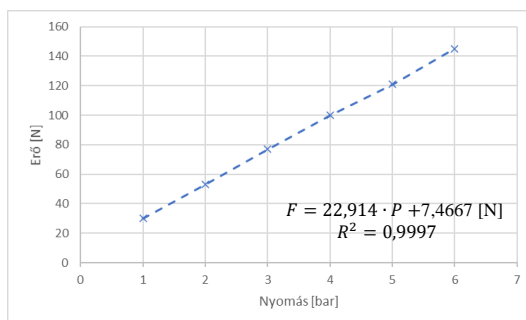
A bevonattal rendelkező mesterséges izmok vizsgálatához használt munkadarabot a 3. ábra mutatja be. A bevonat elkészítése szilikonöntéssel történt úgy, hogy a belső szilikon csövekre ráhúztam az erősítőstruktúrákat, majd kívülről kézzel vékony réteget vittem fel. Az elkészült próbatesteket 24 óráig hagytam térhálósodni majd a bevonat nélküli esethez hasonlóan rögzítettem a járulékos elemeket.

3. ábra Szilikonnal bevont McKibben-féle mesterséges izom

4. EREDMÉNYEK

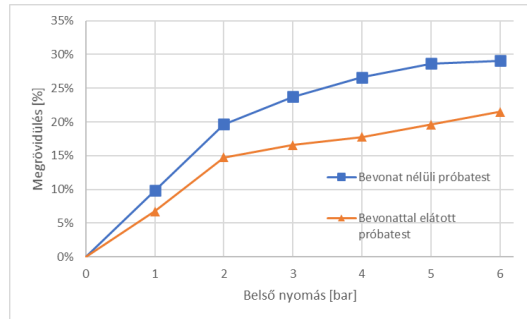
A mérések során meghatároztam a megépített konstrukció által kifejtett maximális erőt a belső nyomás függvényében. A kísérlet során 1 mm előfeszítés mellett a nyomást 1 bar-os lépésközzel változtattam. Ahogy azt a 4. ábra mutatja a belső nyomás és a kifejtett erő kapcsolata szinte tökéletesen lineáris.

4. ábra Erő a nyomás függvényében. A kapcsolat szinte tökéletesen lineáris, az egyenletben látható offset az előfeszítésből adódik.

A maximális erő 144,95 N volt 6 bar belső nyomásnál. A maximális fajlagos erő $2,88 \frac{N}{mm^2}$ volt, ami a harántcsíktolt izmoknál tapasztaltakhoz képest csaknem 3 nagyságrenddel nagyobb. Az előzetes várakozások szerint az eredmények a külső bevonat alkalmazása mellett is azonosak voltak

A vizsgálatok során bevonat nélküli próbatest szabad (terhelésmentes) összehúzódása 29,1% volt míg a bevonattal ellátott próbatestnél 21,47%-ot mértem. A nyomás – szabad összehúzódás görbét az 5. ábra mutatja. A vizsgált paraméterek közti kapcsolat nem lineáris, a nyomást növelve egyre kisebb növekedés figyelhető meg az összehúzódás esetén.

5. ábra – nyomás – szabad összehúzódás kapcsolata

5. KÖVETKEZTETÉSEK

A külső bevonat negatív hatással van a szerkezet összehúzódási képességére azonban egy esetleges szerkezeten belüli működéshez elengedhetetlen, így további kutatások során érdemes a továbbfejlesztési lehetőségeit vizsgálni. A megépített mesterséges izom összehúzódási képessége, valamint a kifejtt fajlagos erő is megközelíti a harántcsíktolt izmoknál tapasztalt értékeket

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Szerém megköszönni a segítséget Dr. Molnár Kolosnak, a BME Polimertechnika Tanszék docensének a kutatás témáját adó TDK dolgozatomat konzulensemként segítette.

A szerző konferencia részvételét a BME Gépészmérnöki Kar NTP-HHTDK-21-0051 pályázata támogatta.

IRODALMI HIVATKOZÁSOK

- [1] S. Balasubramanian, "RUPERT: An Exoskeleton Robot for Assisting Rehabilitation of Arm Functions," in IEEE, 2008.
- [2] B. Tondu, „Modelling of the McKibben artificial muscle: A review,” *Journal of Intelligent Material Systems and Structures*, 2012.
- [3] Meller, „Reconsidering the McKibben muscle: Energetics, operating fluid, and bladder material,” *Sage Journal of Intelligent Material Systems and Structures*, 2014.
- [4] F. Daerden, „Conception and Realization of Pleated Pneumatic Artificial Muscles and their Use as Compliant Actuation Elements,” 1999.
- [5] C.E Wen, M Mabuchi, Y Yamada, K Shimojima, Y Chino, T Asahina, „Processing of biocompatible porous Ti and Mg,” *Scripta Materialia*, Volume 45, Issue 10,, pp. 1147-1153, 2001.